

גליון נושא: 'דאצ'ה בחוץ לארץ'

בס"ד, יום ג' לפרשת דברים, ה' אב תשע"ו. דיונים אקטואליים בענינא דיומא.
לעורר לב המעיין בלבד, ואין לסמוך על הדברים 'הלכה למעשה'.

לרפו"ש רחל בת מרים תחי'.

לעילוי נשמת שרה גיטל בת רבי הלל הכהן ע"ה, ולע"נ יעיש כהן, ומסעודה בת פרחא.
להצלחת התורם ובני ביתו שליט"א, יתברכו ממקור הברכות בבריות גופא ונהורא מעליא.

פנינים

מעשים שהיו !

כידוע הגר"ח קנייבסקי שליט"א מחמיר מאוד בעניין זה של יציאה לחוץ לארץ, ונביא בזאת 3 מעשים שהיו עם הגר"ח, ששמענו ממקורות מוסמכים ביותר.

ניצול שואה: סיפור מעניין בנושא זה, קבלנו ממחבר הקונטרס הפופלארי 'עין לא ראתה', (הובא בספרו 'תפילת אבות').

לפני 11 שנה, השתוקק מאוד סבי הרב יצחק ויס זצ"ל שהיה יהודי צדיק ניצול שואה, לפקוד את ציון אביו בביסטריץ אשר ברומניה, לשם כך אף הנפיק שני דרכונים (בתשלום של 420 ש"ח), לו ולהבלחט"א אבי שליט"א.

קודם הטיסה, הלך אבי שליט"א לקבל את ברכת הגר"ח חיים קנייבסקי שליט"א, להפתעתו הוא מיאן להסכים לטיסה, באומרו שאפילו לצורך חליצה אין להתיר לצאת מארץ ישראל. מתחילה חשש אבי שליט"א לספר זאת לסבי זצ"ל, אשר היה כל כך נלהב מהנסיעה, אך למרבה פליאתו סבי קיבל זאת בהסכמה גמורה.

כעבור שנה סבי זצ"ל הלך לעולמו, וכך מצינו כתוב במחברת חידושי; לְמַעַן יָרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם וְגו' כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ: אהבת ארץ ישראל... ארץ ישראל... אמרתי לבני ר' יהודה שליט"א לנסוע לרומניה לקיים כיבוד אב על קבר אבי ז"ל, הפספורט עלה לשנינו 420 ₪, בני שליט"א הלך לר' חיים, אך הוא אמר - חוץ לארץ? אפילו לחליצה אסור ללכת... אבל ל'כיבוד אב' אמר ר' חיים 'לא לא' לחו"ל... כך ביטלתי הנסיעה לרומניה. עכ"ל (א.ו.).

וילנא: מוסיף ומספר הרב יקותיאל יהודה ויס שליט"א, כעבור כמה שנים בחודש אלול תשע"ו קבלתי אישור להשתתף במסע חיזוק לקברי צדיקים בליטא (הגר"א מוילנא, החפץ חיים, ועוד), יחד עם גדולים וחשובים הנוסעים להפיל תחינה בקברי רבותינו, פניתי אל הגר"ח קנייבסקי שליט"א (באמצעות הנהג הרב אפשטיין) בשאלה האם מותר לי לצאת לחו"ל כדי להצטרף למסע הקודש, והשיב הגר"ח - אסור לצאת מארץ ישראל!

חיזוק התורה: שמעתי מהגר"ר אברהם קופרמן שליט"א, שכאשר הגר"ע אוירבאך שליט"א, עמד לטוס לחו"ל, ביקש ברכה לגיסו הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והשיב לו הגר"ח שאסור לו לנסוע, כי למרות הצורך לחיזוק התורה עדיין אין זה בגדר 'הכרח' להתיר יציאה לחו"ל.

פטרון המכון: סיפור מעניין שמעתי מפי בעל המעשה - תלמיד חכם גדול שליט"א העומד בראשות 'מכון תורני' ידוע. כאשר 'פטרון המכון' עשיר מופלג המתגורר בחו"ל, חיתן את אחד מצאצאיו, ומכמה סיבות היה זה 'שמחה גדולה מאוד', העשיר שלח לו הזמנה וביקש ממנו באופן אישי שישתתף בחתונה.

עקב ריבוי הצדדים והספקות, וחובת 'הכרת הטוב' וטובת המכון, העלה את הגיגיו על גבי מכתב, והעביר את השאלה באמצעות ידידו הגר"ר הלל קופרמן שליט"א, הגר"ח עיין בכובד ראש ודן בצדדים לכאן ולכאן במשך מספר דקות ארוכות! בסוף השיב הגר"ח תאמר לו שלא יסע. והוסיף; הסיעתא דשמיא שיהיה לו ממה שלא נוסע, תגבר על התועלת שהיה מרויח מהנסיעה. ❖

האיסור לצאת לחוץ לארץ

בגמ' (כתובות קי"א. גיטין עו: בבא בתרא צא. קידושין לא:) מבואר, שאסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל, וגדולי הדור אלימלך מחלון וכליון נענשו מפני שיצאו לחוץ לארץ. ופירש רש"י מפני שמפקיע עצמו מן המצוות. וכך גם נפסק ברמב"ם (הלכות מלכים פרק ה' הלכה ט'), שיש איסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ.

אופני היתר: פשטות הדברים ברמב"ם ובפוסקים שאיסור זה הוא גם כשיוצא על דעת לחזור, וגם כשיוצא לזמן מועט בלבד, ויש כמה אופני היתר שמותר לצאת מארץ ישראל - ללמוד תורה, ללמדה לאחרים, לישא אשה, להשיא בנו או בתו, להציל מיד גויים, אמנם היתר זה הוא רק כשיוצא על דעת לחזור.

והסתפק הגר"ח קניבסקי שליט"א על פי הירושלמי והרמב"ם האם לצאת לחו"ל לפגישות הוא גם בכלל ההיתר של "לישא אשה" (ישמח לב).

כמו כן מבואר בפוסקים דמותר לצאת מארץ ישראל לצורך כיבוד אב ואם, או כדי להתפלל על קברי אבות, או קברים של גדולי ישראל (בירור הדעות בזה לקמן), או לצורך פרנסתו. בכל אופנים אלו גם לכהנים מותר לצאת.

וכן מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לצורך פרנסה. ונחלקו הפוסקים אם מותר לצאת מארץ ישראל לצורך מצוה, והכריעו האחרונים דיש להקל בזה (תורת הדרך פרק א' אות א').

אכן ידוע מה שכתב הריטב"א (מו"ק יד:) שלמרות שמותר לצאת להרווחה בפרנסה, מכל מקום תלמיד חכם או אדם חשוב יש לו להמנע מכך. וכן מבואר ברמב"ם (מלכים ה ט) מדת חסידות לא לצאת כלל מארץ ישראל והוכיח כן ממחלון וכליון.

1. בשו"ע ובמשנ"ב ללא חולק

והנה האיסור לצאת מן הארץ כתב הרמב"ן (בהשגות על הרמב"ם ספר המצוות מצות עשה ד') שהוא משום מצות יישוב ארץ ישראל ובפשוטו מצוה זו נוהגת גם בזמן הזה. כמבואר בספר אמרי יושר (סי"א), שלמעשה מצות יישוב ארץ ישראל נוהג גם בזמן הזה, כדעת הרמב"ם והרמב"ן וכפי שהוזכר דין כמה פעמים בשו"ע. ומה שכתבו התוס' בשם רבינו חיים כהן (כתובות דף קי) שאין מצוה כיום, כבר כתבו דדברי תלמיד הם, ועיין בגליון מהרש"א שם.

והנה דין זה נפסק בפירוש רק ברמב"ם, אך לא נפסק בפירוש בשו"ע. אולם 'דרך אגב' מוזכר דין זה בשו"ע ובמשנ"ב בכמה מקומות.

א. להסתפר בחוה"מ: נפסק בשו"ע (הלכות חול המועד או"ח סימן תקל"א סעיף ד'), הבא ממדינת הים בחול המועד מותר לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטייל. והוסיף המשנה ברורה (ס"ק י"ד) "אבל מארץ ישראל לחוץ לארץ אינו מותר לצאת אלא ביצא להרויח או לראות פני חבירו, דהוא חשיב דבר מצוה שמותר לצאת מארץ ישראל בשביל זה, מה שאין כן לטייל בעלמא, דבכי האי גונא אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לא התירו לו לגלח".

ב. נסיעה בערב שבת: כתב בשו"ע (או"ח סימן רמ"ח ס' ד'), העולה לארץ ישראל, אם נזדמנה לו שיירה אפילו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרש. וכתב המשנ"ב (שם ס"ק כח) יש אומרים דהיינו דוקא כדי להתיישב בה, ויש אומרים דאפילו על מנת לחזור, דלהלך בה הלך ארבע אמות נמי הוה מצוה. והדגיש השו"ע הרב (קו"א ס"ק ח) דדוקא כשמתכוין לקיים בזה מצות יישוב ארץ ישראל, אולם אם נוסע רק בשביל לטייל, יש להסתפק אם יש מצוה בדבר, ומניח בצ"ע.

ג. אמירה לעכו"ם בשבת: מבואר בשו"ע (או"ח סימן ש"ו) לצורך קניית קרקע בארץ ישראל, כותבין עליו אונו אפילו בשבת, משום מצות יישוב ארץ ישראל.

ד. **מזוזה ליום אחד:** כך גם מצינו בשו"ע הלכות מזוזה (יו"ד סימן רפו) דשוכר דירה בארץ ישראל חייב במזוזה אפילו ביום אחד ואילו בחוץ לארץ חייב רק כעבור ל' יום.

ה. **כופין לעלות:** כן מוזכר זה בשו"ע (אבה"ע סוף סימן עה) הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין. וכופין לעלות לארץ ישראל בדאפשר בלא סכנה. ועיין שם בגר"א ופתחי תשובה שם.

ו. **עבד שברח לא"י:** גם בהלכות עבדים מצינו דין זה בשו"ע (יו"ד סוף סימן רסז), דעבד שברח מחוצה לארץ אין מחזירין אותו לעבדות, ופירש בביאור הגר"א (אות קסא) שזה על פי הגמ' לעולם ידור וכו' והיינו בזמן הזה, ודלא כרבינו חיים בתוס' (שם ד"ה הוא אומר וכו').

ועיין במה שהאריך בכל זה בספר 'בית דוד' להגרד"צ שאול שליט"א. והעירו עוד (ח.פ.), דהרי נפסק להלכה 'מצוות צריכות כונה', נמצא שכל הדר בארץ ישראל עליו לכוון לשם מצות יישוב ארץ ישראל, וכך יהא לו מצוה בכל רגע.

עיירות מרפא

2. בנאות דשא

מאז ומקדם, היו גדולי ישראל מבקרים ושוהים בעיירות המרפא בתקופת הקיץ, במאריבנד, בשווייץ, ובאוסטריה, ועוד מקומות. עקב טרדתם המרובה במשך כל השנה, ואף היו כותבים אז את חידושיהם ותשובות לאלפי השואלים, כפי שמצינו בעשרות ספרי שו"ת של גדולי הדורות, תשובות שנכתבו 'בנאות דשא'. (וידוע שזה היה גם מטעמי בריאות, ולפעמים היו רופאים מתלווים איתם בחוץ לארץ).

השאלה מתבקשת: בדורות הקודמים רוב כלל ישראל היו דרים בחוץ לארץ, ולא היה שייך לדון מצד איסור יציאה מהארץ, אולם בעשרות השנים האחרונות כאשר מאות אלפי ישראל דרים בארץ ישראל, השאלה מתבקשת ועולה מאליה - האם מותר לנסוע לנופש לחוץ לארץ לעיירות המרפא, הרי כבר הכריע המשנ"ב שיש איסור לצאת לטיול מהארץ לחוץ לארץ.

במיוחד בזמננו, ישנה תופעה הגדילה והולכת, שתושבי ארץ ישראל נוסעים לנופש ולדאצ'ה בחוץ לארץ, ועינינו רואות גם גדולי האדמורי"ם, רבנים, וראשי ישיבות, שנוסעים לשווייץ או לאוסטריה וכדומה, בפרט מצוי הדבר אצל פשוטי עם שנוסעים בהמוניהם. ויש לדון האם יש בזה חשש איסור מצד האיסור לצאת לחוץ לארץ, וכן צריך לדעת האם יש חילוק בין אדם שנוסע בשביל 'טיול ונופש' גרידא, לבין אדם ש'טרוד מאוד' בצרכי ציבור ובעסקיו השונים, ולב יודע מרת נפשו שרק בחוץ לארץ יבוא מרגוע לנפשו, כאשר יצליח להנפש כדבעי, ולחזור לאלול עם כוחות רעננים. עוד צריך לברר האם איש ציבור יש לו היתר לצאת לחו"ל משום שבארץ לא יוכל להנפש, כי בכל מקום שהולך האנשים שצריכים לו אין נותנים לו מנוחה.

עוד יש לדון האם מועיל מה שנכנסים להתפלל 'על הדרך' באחד מקברי הצדיקים הפזורים במרחבי הגלובוס, להחשיב זאת כנסיעה לקברי צדיקים המותרת, שהרי בכמה אחרונים מבואר שמותר לנסוע לקברי צדיקים. אותו נדון קיים גם באדם שמשיג 'על הדרך' סכום כסף לצדקה או לתורה, האם זה מספיק להחשיב זאת כנסיעה לדבר מצוה.

עוד יש לדון מי שיצא בהיתר כגון ללמוד תורה או לישא אשה, האם מותר לו להמשיך ולשהות בחו"ל כי הרי לשון הרמב"ם שכאשר יוצא לצורך מיד בגמר העניין יחזור משמע שלא הופקע המצוה ממנו.

הפסד: עוד צריך לדעת האם יש 'תירוק' של מקום הפסד, אם יפסיד את דמי הכרטיס שכבר הזמין. או מה שיש טוענים, שלפי ההשגות שלהם בחוץ לארץ עולה הנופש יותר זול מבארץ (לדוגמא הם מציינים, במלון וולדוף waldorf austoria בירושלים מחיר לינה ללילה בודד הוא \$700, ואילו טיסה לאוסטריה עולה רק \$200, ומחירי המלונות שם אפסיים). עוד הם אומרים שבחוץ לארץ האטרקציות הם ברמה גבוהה יותר (הרי אלפים, רכבלים מעל פני תהום רבה, הרי שלג, יערות ענק, וכו').

בעיות: חשוב להדגיש - שהנדון בגיליון זה, הוא רק מצד ההיבט ההלכתי של יציאה לחוץ לארץ, ואין אנו דנים מצד בעיות אחרות, המתעוררות ביציאה לחו"ל - שמירת עינים, כשרות האוכל ובישול עכו"ם, חיישנים דיגטליים במכשירים שונים בשבת, תפילה במנין, כשרות המזוזות וספרי התורה, ועוד. במיוחד יש להזכיר את ה'קול קורא' של כל גדולי ישראל מכל החוגים והעדות שלא לפרסם מקומות נופש שאינם ראויים, וזה נוגע מאוד ל'גל הפרסומות' המכסה את דפי העיתונות החרדית, עם מאות מודעות על נסיעות לחו"ל, במלונות וחדרי אירוח שונים (ישר להרי האלפים, נופש חלומי בפראג, טיול לשווייץ, מקומות אחרונים באוסטריה, הבטיחו את מקומכם ברומא, וכו') בתוספת הכיתוב המעניין, המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות ולסגנון, האחריות מוטלת על המפרסם בלבד!?

בנוסף, יש הלכות הכרוכים ביציאה מהארץ שהציבור לא יודע, כגון את הדין שהיוצא לדרך צריך ליטול רשות ביום נסיעתו, מרבוי מובהק, ומהוריו (תורת הדרך פרק ד').

דעת המתירים

3. ההיתר של הגרי"ש אלישיב

דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמותר לצאת מהארץ לכל צורך גדול, וכגון לצורך חיזוק הבריאות (כמובן מדובר באופן שאין לו אפשרות דומה בארץ ישראל, או שיש לו הפסד מרובה בארץ - צ.פ.). וכן התיר לנסוע לקברי צדיקים. אולם מאידך החמירו בזה מאוד חתניו הג"ר חיים קניבסקי שליט"א, והג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א, והג"ר עזריאל אורבאך שליט"א ולדעתם יש איסור גמור לנסוע לחו"ל לנופש, ומתירים רק כשיש צורך רפואי מובהק, לפי קביעת רופא מומחה בלבד. והוסיף הג"ר עזריאל שברור בעיניו שהגרי"ש לא הקיל רק במקום שהוא צורך רפואי מובהק.

פעם אחת תמה הגר"ח קניבסקי שליט"א, באזני חמיו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, מדוע מיקל בענין זה, הרי לפי פשטות הפוסקים הוא איסור גמור (מ.ד.ל.). והשיב לו הגרי"ש שהאיסור לצאת מארץ ישראל אינו איסור גמור שהרי מבואר בגמ' דלהרואה מותר לצאת מארץ ישראל, ופירש רש"י להרואה להרויח ממון הרבה. כלומר שהוא כבר עשיר ורוצה להרויח הרבה, ואם זה היה איסור גמור לא היו מתירים בשביל להרויח, ובהכרח שאינו איסור גמור, ולכן מקילים כאשר יש צורך. וכל האיסור הוא כאשר יוצא סתם ללא סיבה אבל כאשר יש לו סיבה מוצדקת מותר לצאת מארץ ישראל, ויציאה בשביל חיזוק הבריאות מוגדרת כצורך, ומותר כי לא גרע מיציאה לסחורה המותרת.

וצירף הגרי"ש להיתר זה, את שיטת השלטי גבורים (שבועות דף ח' מדפי הרי"ף) שאיסור יציאה מהארץ הוא רק כשהולך להשתקע בחו"ל, וז"ל - "ואפילו למ"ד דהאידינא מצוה ללכת לא"י היינו דוקא ע"מ לדור אבל ההליכה על מנת לצאת אין בה מצוה דעיקר ההליכה והיציאה תלוי בדירה, וכן יש בספר תשב"ץ בשם מהר"ם ז"ל, ומלתא דמסתבר היא דמה מצוה יכול להיות בהולך לא"י ע"מ לשוב, מי ביקש זאת מידו רמוס חצירו וכיון דאין כאן נחת רוח לפניו יתברך נראה דמצי שפיר לשאול עליה. עכ"ל. הרי מבואר מדבריו שתלוי בעיקר בדירה ולא ביציאה שאינו של דירורין.

כאשר הגיע ר' משה פריד הי"ו בשליחות כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א לשאול את דעת הגרי"ש, האם מותר לאדמו"ר לנסוע לנופש לחוץ לארץ, השיב הגרי"ש, שיש דין שלסחורה מותר, ולרפואה לא גרע מסחורה. והוסיף, תגידו לאדמו"ר שגם הרב ואזנר נוסע! (משנת אי"ש).

4. ההיתר של השבט הלוי

צד היתר: לדעת הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ה' סימן קע"ג) בתשובה להג"ר משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, מדברי הרמב"ם (מלכים פרק ה' הלכה ט') משמע שעיקר האיסור הוא בדירורין בחוץ לארץ ולא ביציאה לזמן. ועדיין יש איסור לצאת שלא לצורך כלל, אבל בצורך כל דהו לא גזרו, ובטיול על פי סברא לא נקרא צורך, ומכל מקום אם הולכים לזמן מועט מאוד לראות פלאי הטבע של יוצר בראשית ברוך הוא, יש מקום לצדד להקל, וכמובן צריך להפך הכל לדרך מצוה. עכ"ד. וכן שמעתי מהג"ר שמואל אליעזר שטרן שליט"א שמותר לנסוע לנופש לחוץ לארץ, אם יהיה לו שם יותר מנוחת הדעת.

פירמידות: גם לדעת השבט הלוי ההיתר הוא רק במקום צורך כגון שהוא בלחץ גדול או לצורך חיזוק הבריאות אבל אסור לנסוע לטיול גרידא, כמעשה שהיה בכמה בחורים חוצניקים משיבה גדולה חשובה ומפורסמת בירושלים שרצו לנסוע לטיול לראות את הפרמידות במצרים, והלכו לשאול את הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל והשיב להם שאסור, ושאלוהו שהם חוצניקים ויותר קל בהם היציאה מארץ ישראל, השיב להם הרב נו... כאשר תסעו הביתה למדינת אגריטנה תסעו דרך מצרים (מ.ר.).

על עיקר ההיתר של השבט הלוי, הקשה הג"ר אשר וייס שליט"א (מנחת אשר פרשת מסעי, סימן ע' אות ו' עמוד תע), שכיום אין מצוי התעוררות תשובה במקום הנופש, ובעוונותינו הרבים רובא דאנשי כשיראו נפלאות הבורא מקום שראוי לשבח ולהודות לד' כמבואר בלשון הרמב"ם (יסודי התורה פרק ב' הלכה ב') האיק היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים.. מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, עכ"ל. מכל מקום לא ישימו אל לבם אלא את תענוג החזיון ולא אהבת ד', (ודאי שבעל ה'שבט הלוי' לפום דרגה דיליה היה מתעורר במקומות אלו לאהבת השי"ת, אבל אנשים פשוטים עיקר כוונתם להנפש ולחדש את כוחותיהם).

וסיים הג"ר אשר וייס שליט"א, שמצד ההלכה גם הוא סובר שמותר בשופי לצאת לחו"ל לנופש, אולם מטעם אחר, שיציאה לזמן לא נחשב יציאה כלל, כי כל האיסור הוא ביציאה שיש בה דיור ומגורים בארץ העמים, וזה שייך רק ביוצא ללמוד תורה או לישא אשה שזה קביעות בארץ העמים ולכן צריך היתר מיוחד של צורך מצוה, אבל היוצא לטייל יום או יומים אין בו שום איסור.

והוסיף הג"ר אשר וייס בשיעורו, שלמרות שהוא סבור שיש היתר לצאת מהארץ לנופש, אין להביא סמך להיתר זה ממה שהוא בעצמו טס לחו"ל תמידים כסדרם, שכן הוא מקפיד מאוד בכל פעם שהוא נוסע לחו"ל למסור שיעורי תורה, והרי להרבצת תורה לכולי עלמא מותר לנסוע לחוץ לארץ.

וכתב בסוגרים, שיש לו להביא דמיון רחוק, לגדר מצות ישיבה בסוכה, שנאמר בה הכלל 'תשבו כעין תדורו', ולכן כל דבר שדרכו לצאת עבור זה מביתו מותר גם לצאת מן הסוכה. דעדיין חשוב שדר בביתו עד שיקבע דירתו במקום אחר. כך גם היוצא מן הארץ לטיול, עדיין דר בארץ ולא נחשב עזיבת ארץ אבות.

והעיר תלמיד חכם מופלג שליט"א דלכאורה יש לתמוה על הדימוי לסוכה, הרי יש לחלק בשופי, כי ישיבה בסוכה הוא תחליף לביתו של כל השנה, והדרך הוא בבית של כל השנה שיוצא לכל צרכיו וחוזר. אבל מצות ישיבה בארץ ישראל הוא כדרך ישיבה בארץ, ואין אדם עוזב את ארצו רק כשיש סיבה מוצדקת והכרחית כפרנסה וכדומה, אבל טיול אף שהוא לזמן מועט אינו בגדר צורך הכרחי וחיוני לאדם, ואין דרך לעזוב בשביל זה את ארצו, וביותר תמוה איך אפשר להתיר, כאשר פשטות משמעות השו"ע והמשנ"ב לאסור, אפילו לטיול של זמן מועט, ורק לראות פני חבירו התירו לצאת לזמן מועט (ש.ר.).

5. דברי המהרי"ט

והוסיף הג"ר אשר וייס, שסמך נפשו על משמעות דברי המהרי"ט (בחידושו למסכת קידושין דף לא:): שכתב וז"ל - הא דאמרין בסוף פרק מי שאחזו (גיטין עו:): כי הווי מופטרי... משום דאסור לצאת מא"י לחו"ל, מחמירים היו על עצמם לצאת ללא דבר. תדע דהיכי נפקי הנך דאזלי ללוותן, אטו הני רבנן והני לאו רבנן. אלא אותם יוצאים לצורך אבל שלא לצורך היו מחמירים על עצמם. עכ"ל. ויש לדייק בדבריו שלזמן מועט מותר לצאת מן הארץ לחוץ לארץ לכל צורך וענין שהוא. וכן ייסד הג"ר אשר וייס את דבריו על דברי הרדב"ז והאבני נזר (שמעתי מהרב מאיר סנדר שליט"א).

ונחלק עליו הג"ר אפרים אריאל בוקוולד שליט"א (בחיבורו אני ה' שוכן בתוכה) דנראה שאין כוונת המהרי"ט לחלוק על משמעות חז"ל ופסיקת השו"ע ש"אסור", אלא רק בא לבאר את גדר האיסור, שאם יש תקנה דרבנן לאסור יציאה לחו"ל, לא היה נותר האיסור משום צורך מועט כמו להרווחה או לראות פני חבירו. ומזה הוכיח המהרי"ט שיסוד האיסור הוא מידת חסידות, וכעין מה

מנהג ישראל תורה

גדולי עולם

כבר בדור הקודם היו גדולי עולם שהיו נוסעים לחו"ל לצורך חיזוק הבריאות, כידוע הגרי"ז מברסק זצ"ל עלה לארץ ישראל בשנת ת"ש, ויש תמונה שלו עם בנו הגר"ר מאיר סולובייצ'יק זצ"ל בשוויץ בשנת תשט"ז מתארח באכסניה של ר' לייביש רוזנפלד. גם כ"ק האדמו"ר מטשאקווא שליט"א הצטרף אליו לנסיעה זו לשוויץ (מ.י.). אכן היה זה לצורך בריאות כי היה חולה אסטמה, ועוד סיבות, ולא היה זה לצורך נופש (ב.ד.ל.).

כידוע הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל בעל ה'שבט הלוי' היה נוסע לצורך בריאות כל שנה לשוויץ או לאוסטריה, עד סוף ימיו ממש.

כ"ק האדמו"ר מויזניץ זצ"ל בעל ה'ישועות משה', לא הסכים לנסוע לחו"ל עד ששכנעו אותו שזה יקרב יהודים לשבת ולמצוות, ואכן יש הרבה אנשים בחו"ל שהעידו שהביקורים של האדמו"ר קירבו אותם לעבודת השי"ת, להרגיש את מתיקות וקדושת השבת.

מאידך ישנם רבים מנקיי הדעת שבירושלים שהקפידו שלא לצאת לחו"ל, כמסופר על הגר"ר ישעיהו דייטש זצ"ל בעל מחבר סדרת הספרים 'מלכה של תורה' שהיה מקפיד מאוד שלא לצאת מהארץ לשום דבר, כדי שלא להפקיע עצמו ממצות יישוב ארץ ישראל (מ.מ.).

כמו כן מסופר על יהודי חשוב שליט"א מיקרי קרתא דירושלים, שלא נסע לחתונה של בנו יקירו שהתקיים בחו"ל, מצד האיסור לצאת לחו"ל (ח.מ.ב.). ❖

שכתב הרשב"א (משמרת הבית בית א שער א דף ז:): בענין אחר: "חסידות שכל ישראל ראויין לאותו חסידות ומחוייבין בו". אבל למעשה – אסור.

חיזוק הגוף: בשו"ת משנת יוסף (חלק א' סימן נז) כתב שיש לעיין אם דוקא לריפוי חולה שאין בו סכנה מותר לצאת, או גם להרווחה דהיינו להבראה להוסיף כוחות לאדם חלוש שבכך ימנע ממחלה, וכדמותר בסחורה לצאת גם להרווחה, וכן ללמוד תורה מותר לצאת גם אם יש לו בא"י מי שילמדנו, כי לא מכל אדם זוכה ללמוד, א"כ גם בהבראה כדי להתחזק שלא יחלה הגם שאפשר גם בא"י, שמא לא בכל מקום אדם מצליח להבריא, וצ"ע.

דעת האוסרים

6. דעת הגרש"ז אורבאך

אין היתר: ידוע שהגרש"ז אורבאך זצ"ל היה אוסר לצאת לחו"ל לנופש, וכתב בספר הליכות שלמה (ח"א פרק כג הע' 16), "והורע בעיניו מאד מה שנפרץ הדבר שנוסעין מא"י לחו"ל שלא לצורך המצוות המבוארות בפוסקים, ואמר שאינו רואה היתר לכך, וכשנתבקש (בשנת תשל"א) לצאת לחו"ל לשמחת בר מצוה של נכדו (כנראה בן הגר"ר יהודה טרגר זצ"ל מאנטורפן), כתב שלא ראה

היתר מספיק לכך. והוסיף שאף אם ירבה שם בהגדת שיעורי תורה לרבים, ויקיים בזה מצות תלמוד תורה דרבים, עדיין כנגד הרבוי ב"ללמד" יגרום מיעוט ב"ללמוד".

וביותר החמיר לכהנים דיש לחוש לדעת הפוסקים (יו"ד ס' שעב) שאסורים לצאת משום טומאת ארץ העמים. ורגיל היה לשנן דברי החתם סופר (גיטין דף מד.) בהא דמוכר עבדו חוץ משבת ויו"ט דסלקא בתיקו אם יוצא לחרות אם לאו, אע"פ שבשאר מצוות לא יוכל לקיים, וקשה הא דמוכר עבדו לחו"ל אע"פ שמקיים בכך כל התורה חוץ ממצות ישוב ארץ ישראל בלבד קי"ל דיצא משום כך לחירות, וכתב החתם סופר וי"ל דהתם אינו מקיים שום מצוה דכל הדר בחו"ל כמי שאין לו אלוקים, אפילו קריאת שמע שקורא בחוץ לארץ איננו כקורא בארץ ישראל, כי גרשוהו מהסתפח בנחלת ד', וזהו מוסר גדול, עכ"ל.

ושמעתי מהגר"ר אברהם קופרמן שליט"א שהיה הגרש"ז מתרעם שהנוסעים לחו"ל רק באים לשאול האם הם צריכים לשמור יו"ט שני או לא, אולם אין שואלים האם בכלל מותר לנסוע, וכמעט ואין יודעים שיש איסור בזה.

וכן שמעתי מבנו הגר"ר עזריאל אורבאך שליט"א שיש איסור גמור לנסוע לחו"ל, בפרט מה שנפוץ כיום שנוסעים לנופש, בתירוף שבארץ אין היכן לנופש, ואינו נכון שיכול לנסוע לצפת

וכדומה, וגם באדם טרוד מאוד יכול לנוח כמה ימים במטה, ויראה שהכל חולף. גם הגר"מ גרוס שליט"א בספרו תורת הדרך (פרק א'), הסיק שאין ראוי לנסוע לחו"ל לנופש. ועיין מה שכתב בזה בספר 'בית דוד' להגר"צ שאול שליט"א.

לקפוץ מהמטוס: לדעת הגר"ר עובדיה יוסף זצ"ל (יחווה דעת חלק ה' סימן נז) אסור לצאת לחוץ לארץ לנופש, אבל לקברות צדיקים מותר. וסיפר הגר"ר יצחק יוסף שליט"א (בשיעורו השבועי במוצאי שבת בבית הכנסת 'יזדים' המשודר בלוויין לכל רחבי הארץ), כשהייתי אברך צעיר טסתי עם אבא לחוץ לארץ לחזק את תפוצות ישראל, במטוס אבא פונה אלי ואומר לי 'יצחק' בשלמא לי יש היתר לצאת מהארץ, מתוקף תפקידי כראשל"צ האחראי למסור שיעורי תורה בכל מקום, לקרב את עם ישראל לתורה ולמצוות בכל מקומות מושבותיהם. אבל אתה איך מותר לך לצאת מהארץ? השבתי בשאלה: אבא מה אני יכול לעשות עכשיו וכי מוטל עלי לקפוץ מהמטוס? ענה לי אבא: לא בני, אני רוצה שתקבל על עצמך למסור שיעור תורה מיד כשנגיע לקהילה יהודית, וכך תהא הנסיעה לצורך הרבצת תורה. וכך אכן עשינו, במקום הראשון שהגענו מסרתי שיעור תורה (מ.י.).

יהרג ואל יעבור: ושמעתי (צ.ב.צ.) שהגר"ר מתתיהו סלמון שליט"א, ביקש מהגר"ח קניבסקי שליט"א שיגיע במיוחד לביקור בזק באמריקה, להשתתף במעמד ההיסטורי לביעור פגעי הטכנולוגיה, אולם הגר"ח לא הסכים מצד האיסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, והוסיף שישתתף במכתב עם מסר ברור לבטא חומרת הדברים, ואז הוא כתב את המכתב של יהרג ואל יעבור, שלא היה מכתב כזה מגדולי ישראל מזמן גזירת 'גיוס בנות'.

לא נותן יד: כך מספר הגר"י זילברשטיין שליט"א (שם השיעור ב'קול הלשון' – הלכות בין המצרים), בתקופה בה דרתי בחוץ לארץ בסמיכות לישיבת לוצרן שבשווייץ לצורך הרבצת תורה, כאשר פגשתי יהודי מארץ ישראל היה מנהגי דבר ראשון לקדם בברכה - 'ברוכים הבאים' ר' איד, לצורך מה הגעתם הנה, אם היהודי ענה שהגיע לצורך בריאות וכדומה הייתי מושיט לו יד לשלום עליכם' ומקרב אותו! אבל אם היה אומר שהגיע כדי לטייל בשווייץ לא הייתי מושיט לו את היד לשלום עליכם', והקפדתי על מנהג זה מאוד (על דרך מה שהשיב רבי אליעזר לרב אסי בגמ' קידושין דף לא: עיי"ש), כי ברור שיש איסור גמור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לנופש, ואין שום היתר לזה (ב.א.ל.ר.).

זר פרחים: שאלה מרתקת נשאל הגר"י זילברשטיין שליט"א (קובץ 'ווי העמודים' מספר 34 אב תשע"ו עמוד נט) על ידי בני משפחה גדולה, שהזמינו נופש אצל מארח מסוים בחוץ לארץ, וברגע האחרון המארגן ביטל את הנופש (כנראה לא היה לו מספיק נרשמים), ניסינו לחפש במקומות אחרים נופש מתאים אך לא מצאנו, ובסוף היינו צריכים להשאר בארץ, כעת אנו שואלים האם מותר לנו לתבוע פיצויים מהמארגן על העגמת נפש שנגרם לנו.

והשיב להם הגר"י זילברשטיין בחריפות, לא רק שאסור לכם לתבוע את המארגן, אלא מוטל עליכם לשלוח למארגן 'זר פרחים' על שביטל את הנסיעה, והציל אתכם מאיסור יציאה לחוץ לארץ, כפי שנפסק במשנ"ב (תקל"א ס"ק י"ד) ללא חולק. ומה שלפעמים רואים רבנים שיוצאים להנפש בחוץ לארץ, זה רק כאשר יש להם הוראה מיוחדת מהרופא, שעליהם לפוש בעיירת מרפא, לאחר המאמץ הרב שהשקיעו במהלך השנה, אך לאדם מן השורה אין שום היתר!

'חוצניקים'

7. החידוש של המהריט"ץ

שמעתי מהגר"ר צבי משה לאנגער שליט"א שיש מקום להתיר לחוצניקים לצאת לחוץ לארץ, על פי החידוש של המהריט"ץ (סימן פה) כלשונו 'אחר העיון וההשקפה אפשר לומר' דרך אדם שדר בארץ ישראל הוא ואבותיו, הילכך אסור לצאת לח"ל אם לא לישא אשה ויחזור אח"כ, אבל זה שבא מארץ מרחקים מחוץ לארץ ישראל ובודאי שכונת ביאתו פה הוא שחשב למצוא מנוח אשה ומדור וכיון דלא איתדר ליה שלא מצא אשה ועזר כנגדו, הרי מתחלה כשבא לא"י נעשה כאלו בא על תנאי ולא נתקיים תנאו. והוכיח כן מהגמ' (קדושין מט:) שהוא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לא"י

ולא איתדר ליה וכו' ופירש רש"י לא אתדר ליה לפי שלא מצא מזונותיו או לא מצא מדור, עכ"ל. הרי להדיא שכיון שלא איתדר ליה מותר לו לחזור לחו"ל.

[יש שטענו שסברא זו שייכת רק בחוצניק שעדיין נמנע ממלאכה ביו"ט שני שאז עדיין שייך לחו"ל, ולא קנה שבייתה בארץ, אבל כאשר לכל הדינים הוא כבן ארץ ישראל מה בכך שלפני הרבה שנים עלה לארץ. אכן פשוטות לשונו לא משמע כן, שמספיק עצם זה שדעתו לחזור אם לא יצליח לדור בארץ ישראל. ועיין עוד בכל זה באוצר הפוסקים קונטרס יישוב ארץ ישראל].

מאיך מעיד הג"ר שרגא פייוויש שנעעבאלג (שרגא המאיר ח"ב סוף סימן פ"א) שהוא בעצמו שמע מהחזו"א בשנת תשי"א-תשי"ב שנחלק על סברא זו, ודעתו היה שבחור שבא ללמוד בארץ ישראל אסור לצאת לחו"ל, רק לבסוף נתן לי היתר.

ושמעתי בשם הג"ר יעקב ליוואוויץ שליט"א ראש ישיבת גבעת שאול, שהיה מקורב מאוד להגר"מ פינשטיין זצ"ל, (ועשה אצלו שימוש חכמים, בנוסף למה שהיה בן משפחתו). כאשר עלה לארץ ישראל, שאל את הגר"מ פינשטיין האם הוא צריך להחזיק בארץ ישראל יומיים יום טוב, שמא ירצה לחזור ביום מן הימים לחו"ל ונמצא שעדיין הוא בגדר בן חוץ לארץ. השיב לו הגר"מ אדרבה, אינך צריך להחזיק רק יום אחד, ברגע שבא לגור בארץ ישראל אסור לצאת לחוץ לארץ, וההיתר לצאת בעתיד הוא רק אם יתחדש סיבה מחודשת המתירה מצד כללי ההיתר יציאה, נמצא שכעת הוא מדרי ארץ ישראל (ח.מ.).

לימוד זכות

8. היתר

לא יבואו: בספר תשובות והנהגות (שו"ת ח"ה ס' שצג) לימוד זכות על חוצניקים שעלו מחוץ לארץ לארץ ישראל וכעת יוצאים לנופש לחו"ל, שהתירו סופן משום תחילתן, שאם לא יתירו לצאת מארץ ישראל, לא יבואו לגור שם לכתחילה.

נחלשו הדורות: היתר נוסף שמעתי מהג"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א שבזמננו נחלשו הדורות, וכיום להרבה אנשים זה בגדר צורך והכרח, וכמו שבזמן הגמ' התירו לישא אשה וללמוד תורה, כך כיום הטיולים השונים הם בגדר צורך חיוני לאדם שבלי זה לא יוכל להיות שקוע בתורה או לעסוק בדרך ארץ במהלך כל השנה והטיולים והנופש נותן לאדם משנה כח (נ.א.).

חלילה: ועיין בשו"ת באר משה (חלק ז' עמוד שכ"ה) שכתב שמנהג העולם לצאת לטיול לחוץ לארץ, וחלילה חלילה לומר שכולם עושים שלא כדין, וציטט למה שמצא בשו"ת דבר יהושע (חלק ב' ע"א).

9. ההשקפה של קהילת סאטמאר

מצוה קטנה: יש שטענו (י.ב.) עוד היתר לצאת מן הארץ לטיול, לפי הדעות שאין כיום עיקר מצות יישוב ארץ ישראל, דהנה כבר תמה האדמו"ר רבינו יואל מסאטמר זצ"ל (בספרו ויואל משה, מאמר יישוב ארץ ישראל, וכבר ייסדו גדולי תלמידיו שספר 'ויואל משה' הוא ספר הלכה ולא ספר השקפה), מדוע השו"ע לא הזכיר בפירוש מצוות יישוב ארץ ישראל ורק הזכירו בכמה מקומות בדרך אגב, וכנ"ל. סוף דבר, מסקנתו לגבי עיקר מצות יישוב ארץ ישראל בזמננו (בסוף מאמר אור כי טוב עמוד רלג), דאף שבזמן הבית היה מצוה גדולה לדור בארץ ישראל, בזמן הזה אינו רק מצוה קטנה, דכמה ענינים שהיו בזמן הבית בטלו בזמן הגלות, ואפילו לשיטות הראשונים שיישוב ארץ ישראל הוא מצוה דאורייתא מכל מקום בזמן הגלות בטל מצוה זו כי רצון השי"ת שיהיו ישראל בגלות. וגם החומר שאמרו חז"ל שהדר בחו"ל כעובד ע"ז לא נאמר בזמננו שגם בארץ ישראל אין ממשלה המאמינים בד'. ולא נשאר אלא מצוה קטנה מצד קדושת המקום, ולא נאמר רק למי שראוי לזה.

לפי שיטה זו, הרבה יותר קל האיסור של יציאה לנופש מארץ ישראל לחוץ לארץ, כיון שאין נוהג כיום עיקר מצות יישוב ארץ ישראל, והרי לדעת הרמב"ן טעם האיסור של יציאה מהארץ הוא בגלל שמפקיע עצמו ממצות יישוב ארץ ישראל.

אכן לדעת הרשב"ם (ב"ב דף צא ד"ה אין יוצאים), והתשב"ץ (ח"ג ס' ר) שטעם איסור יציאה מהארץ הוא בגלל שמפקיע עצמו מקיום המצוות התלויות בארץ, יתכן שגם לפי שיטה זו האיסור במקומו עומד. [יש שטענו, שכיום בלאו הכי אדם רגיל אינו מקיים מצוות התלויות בארץ, כי אין לו קרקע, והפרשת תרו"מ מבוצעת ע"י מערכת הכשרות, נמצא שגם לדעת הרשב"ם אינו מפסיד מצוות אלו, ופירות מעושרים יכול לקנות גם בחו"ל. אכן יש לומר דלא פלוג, ועוד שבכך שאוכל פירות מעושרים מתקיים בכך המצוה. ועוד שיתכן שלמחר יקנה קרקע, נמצא שהיציאה גרמה להפקיעו ממצוות אלו]. ובפרט לדעת המהר"ט (ח"ב ס' כח) שטעם האיסור הוא משום שמפקיע עצמו מקדושת הארץ ומעלותיה ודאי שייך זה גם בזמננו. כי לא שמענו מעולם שבטלה קדושת ארץ ישראל בזמן הזה.

למקורות נוספים בענין: ראה שלטי הגיבורים (שבועות פרק ג'), ארץ חמדה (ח"א עמוד מח), אמרי יושר (סימן יא), שו"ת באר משה (חלק ז עמוד שכה), ובספר שלהי דקייטא (סימן יט).

קברי צדיקים

10. דעת המתירים

יש לברר האם מותר לנסוע לקברי צדיקים לחו"ל. והנה כמה פוסקים כתבו להיתר להדיא כמבואר בברכי יוסף (סימן תקסח אות י"א), ושו"ת פרי הארץ (ח"ג יו"ד סימן ז'), שו"ת שדה הארץ (ח"ג סימן יא) ושערי תשובה (ס"ק ח'), ושדה חמד (חלק ו').

טעם ההיתר: נימוק ראשון כתב בשו"ת פרי הארץ (ח"ג יו"ד סימן ז'), וכעין זה בספר בתי כהונה (סימן כג), דכיון שהותר לסחורה, קל וחומר לשאר מצוות כשחוזר מיד, ולכן מותר להשתטח על קברי צדיקים להתפלל על צרכיו. ואף שאינו בגדר 'מצוה'.

נימוק שני כתב בספר בתי כהונה שהרי מצינו צד בראשונים שאפילו לכהנים מותר לטמא על קברי צדיקים, כל שכן כלפי יציאה מארץ ישראל לחוץ לארץ שיתכן שבדעתו לחזור אין איסור כמו שמצינו את שיטת הרדב"ז גבי יציאה למצרים שאין איסור בדעתו לחזור.

נימוק שלישי כתב השדה חמד (אסיפת דינים מע' א"י אות א') בשם ספר שדה הארץ וכעין זה כתב בבתי כהונה, דחשיב דבר מצוה שבכך זכות הצדיקים יגין עליו וימלא משאלות לבו לטובה, כמו שמצינו בכלב בן יפונה, וכפי שהעיד האריז"ל [בצירוף מה שדעתו לחזור]. על טעם זה תמה בספר פאת השדה (אסיפת דינים מע' א"י אות ג') דבשלמא לשיטת המהר"ט (במסכת קידושין דף לא:) שמתיר לצאת ע"מ לחזור גם לדבר הרשות, וכ"ש לשאר מצוות, מובן ההיתר. אבל לשיטת הרמב"ם ותוס' דמותר רק לצאת לתורה אשה וסחורה אבל לא לשאר מצוות, מה עדיף תפילה על קברי צדיקים.

נימוק רביעי אנו לומדים מתוך תירוצו של הגר"י ליברמן שליט"א בספרו משנת יוסף (חלק א סימן נז), לפי דברי הפאה"ש, דטעם היתר היציאה לסחורה הוא משום שעצם הסחורה היא ענין של חיי נפש גם אם עכשיו אינו יוצא משום רעב דוקא, וכך גם תפילה היא חיי נפש לא פחות מסחורה, כדאשכחן (שבת דף י). דתפילה נקראת חיי שעה, ופירש"י משום שהיא לרפואה לשלום ולמזונות. וכמו שלצרכי מזונות יוצאים לסחור ולהביא מזונות, כך יוצאים להתפלל שיזכה למזונות ולשאר חיי נפש, וכן כתב בשו"ת פרי הארץ (ח"ג יו"ד סימן ז'), והגם שישנם הרבה קברי צדיקים בארץ ישראל מ"מ שמא יעמוד לו זכות אותו צדיק שהוא קשור אליו הקבור בחו"ל.

נימוק חמישי: והנה כמה פעמים הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל שמותר לצאת מהארץ לצורך גדול, ומכח זה התיר לנסוע לקברי צדיקים שכן זה חשיב בגדר צורך גדול (מ.ד.ל.).

נימוק שישי: דעת הג"ר עזריאל אורבאך שליט"א שלכתחילה אין היתר לצאת לקברי צדיקים לחו"ל, אולם יש לתת טעם ליישב מנהג ישראל בענין נסיעת החסידים לקברי רבותיהם, שכיון שמקושרים לרבותיהם בלב ובנפש, ממילא יש לדמות זה להיתר לבקר את בני משפחתו בחו"ל (שמעתי מהרב מאיר סנדר שליט"א).

מאיך בספר שדה הארץ (אבהע"ז סימן יא) להג"ר אברהם מיוחס זצ"ל, מסיק דאסור לצאת מארץ ישראל אפילו להשתטח על קברי צדיקים, יען שמבטל מצות עשה של יישוב ארץ ישראל.

אין מצוה: על הטעם שהובא לעיל שיש מצוה להתפלל על קברי צדיקים, הקשה בספר משפט כהן (סימן קמז), הובא באוצר הפוסקים (חלק כ' לא ע"א), הרי גם בתלמוד תורה סובר ר' יהודה שאם מוצא ללמוד בארץ ישראל אסור, וכל מה שפוסקים להתיר הוא משום שלא מכל אדם זוכה, ואם כן כלפי קברי צדיקים מהיכי תיתי לחלק בין צדיק לצדיק, ומכל שכן שהצדיקים שבארץ ישראל המה הגיבורים אשר מעולם שאין דוגמתם, ואסור לצאת לחוץ לארץ כי אין מצוה להתפלל דוקא בקבר של הצדיק בחוץ לארץ.

עוד נימוק לאסור כתב בספר אז נדברו (חלק ב' סימן כח) שיש בזה עלבון לארץ ישראל, ולאבות הקדושים התנאים והאמוראים הקבורים בארץ ישראל, ועוד שיש בזה ביטול תורה והוצאות כספיות שאפשר להחיות בהם עניים. ומסיק שמתנחם בכך שהברכי יוסף התיר.

כאשר שאלו את הג"ר חיים קניבסקי שליט"א (דולה ומשקה עמוד ש"ס) מי שפועל לחיזוק קדושת בית הכנסת, האם מותר לו לנסוע לחו"ל לקבר התו"ט, להתפלל לישועת הכלל והפרט, ובמיוחד לישועת המתחזקים בקדושת ביהכנ"ס. תשובה: אסור לנסוע לחו"ל רק ללמוד תורה ולישא אשה. וכן הביאו בשמו (עלי ש"ח עמוד רע"א אות ז') שאין ראוי לצאת מארץ ישראל לחו"ל לתפלל על קבר של צדיק.

ביטול תורה: כאשר שאלו את הגר"ח קניבסקי שליט"א במי שיש לו אפשרות בבין הזמנים לצאת לארץ אחרת להשתטח על קברי הצדיקים, האם ראוי לו יותר להשאר במקומו ולעסוק בתורה. השיב הגר"ח: יותר נכון ללמוד (בתורתו יהגה חלב ב' עמוד קמ"ו). ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823

הנושא לעלונים הבאים בימי בין הזמנים,

האם והיכן מותר לטייל מחוץ לגבולות הארץ?

המקומות הנדונים הם: קיאקים בירדן - במזרח, מכתש רמון - בדרום, שייט בים - במערב, רמת הגולן - בצפון, וטיסה בשמי הארץ - באויר. ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות.

הערות מבני החבורה

לראות פני חבירו

כיבוד אב ואם: כתב הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (קובץ 'ווי העמודים' מספר 34 אב תשע"ו עמוד נט) שזה ברור אם ההורים גרים בחו"ל, וחפצים שהילדים יגיעו לבקר, מותר לצאת לצורך זה לחוץ לארץ. וכמבואר בשו"ת תשב"ץ (חלק ג' סימן רפח) שמותר לצאת לחוץ לארץ בשביל מצות כיבוד אב ואם. ויותר מזה אנו מוצאים במשנ"ב (סימן תקלא ס"ק יד) שאפילו לראות פני חבירו מותר דחשיב דבר מצוה, קל וחומר להקביל פני אביו ואמו כאשר הם חפצים בכך שזה ודאי מצוה. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (חלק ג' סימן כו) שהתיר לצאת מן הארץ, כדי להשתתף בשמחת קרובו ואוהבו, להרבות אהבה וריעות.

ובעיקר היתר זה של לראות פני חבירו, מחדש הגר"א נבנצל שליט"א (ביצחק יקרא סי' רמ"ח סעי' ד') "בזמן הזה שאפשר להתקשר עם חבירו בטלפון וכדו', נראה דיש לצמצם את התר הנסיעה לחו"ל לראות פני חבירו, רק למקרים מיוחדים".

שאלה: מתוך קובץ 'עיון הפרשה'

והנה בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קל"ו, עמוד ע"ט, פרשת מסעי מדור אשיחה בחוקיך - מרבנן ותלמידהון) הביאו קושיא עצומה מאת הגר"ר אביגדור נבנצל שליט"א (רב העיר העתיקה, ונשיא כולל 'צילו של היכל' ירושלים), וקושיא זו ממש הקשה גם הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (קובץ 'ווי העמודים' מספר 34 אב תשע"ו עמוד נט) איך כתב המג"א (סימן תקלא ס"ק ז'), וכן נפסק במשנ"ב (סימן תקלא ס"ק יד), שלראות פני חבירו מותר לצאת לחו"ל, הרי מבואר בגמ' (קידושין דף לא:) דרבי יוחנן לא ידע אם מותר לרב אסי לצאת לחו"ל, ואף שכוונתו היתה לצאת לקראת אמו, ויש בזה משום כיבוד אם, בכל זאת הסתפק ר' יוחנן האם מותר לר' אסי לצאת בשל כך לחו"ל. וקשה אם לראות פני חבירו נחשב מצוה שמותר בשביל זה לצאת לחו"ל, ודאי שמותר לקראת אמו שיש בזה מצוה של כיבוד אם, וצ"ע.

ויש שתירצו לפי מה שמדויק בלשון רש"י שר' יוחנן היה סבור שרב אסי חפץ לחזור לחוץ לארץ בקביעות, ולכן רתח עליו, אבל אם היה יודע שיוצא לזמן מועט רק להקביל פני אמו מותר, ויש שם עוד פירושים בסוגיא, עיין שם במקנה (ד.ק.).

ומהגר"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א שמעתי לתרץ, דכיון שרב אסי היה מרביץ תורה בארץ ישראל, נדחה מפניו מצות כיבוד אם, כמסופר על החתם סופר שלא היה מבקר תדיר את אמו האלמנה, והסתפק בדרישת שלומה על ידי שליח, ושלחה לשאלו מדוע עסוק בישיבה כל היום ואינו מתפנה לבקרה ולחזקה, והשיב החת"ס דכיון שמוטל עליו עול תלמוד תורה דרבים, דוחה זה מצות עשה של כיבוד אם. ❖